

Integrale telling zomerganzen

Zuid-Holland 2008

Resultaten en aanbevelingen

Integrale telling zomerganzen

Zuid-Holland 2008

Resultaten en aanbevelingen

W. Tolkamp

J. A. Guldemon

CLM Onderzoek en Advies
Culemborg, december 2008

Inhoud

Inhoud

1	Inleiding	1
2	Telprotocol en verwerking telgegevens	3
	2.1 Telprotocol	3
	2.2 Verwerking telgegevens	4
3	Resultaten telling 12 juli 2008	5
	3.1 Aantallen ganzen	5
	3.2 Vergelijking aantal ganzen in natuur- en overige gebieden	13
	3.3 Vergelijking aantallen ganzen met vorige telling	14
4	Kwaliteit van de telling	17
	4.1 Dubbeltellingen	17
	4.2 Gebiedsdekking van de telling	17
	4.3 Telmethode en individuele tellers	18
	4.4 Kwaliteit telling ten opzichte van 2007	18
5	Aanbevelingen toekomstige tellingen	21
	5.1 Organisatie van de telling	21
	Bronnen	25
	Bijlage 1 Telinstructie	27
	Bijlage 2 Telformulier	29
	Bijlage 3 Handleiding sectorindeling	31
	Bijlage 4 Oppervlakten telgebieden en aantal tellers	35
	Bijlage 5 Overlappende velden	37
	Bijlage 6 Vergelijking aantal getelde ganzen	39

1 Inleiding

Om schade toegebracht door overzomerende ganzen te beperken worden maatregelen genomen. Op basis van de Flora- en faunawet is door de provincie Zuid-Holland hiervoor het Beleidsplan uitvoering Flora- en Faunawet opgesteld. Het uitvoeringsplan van dit beleid is vastgelegd in het faunabeheerplan en is opgesteld door de Faunabeheereenheid Zuid-Holland en goedgekeurd door de Provincie Zuid-Holland. In dit faunabeheerplan is onder andere vastgelegd op welke plek, welk diersoort welke schade veroorzaakt en hoe dit voorkomen kan worden. Om het gevoerde beleid te kunnen monitoren is het noodzakelijk inzicht te krijgen in het aantal overzomerende ganzen en de ontwikkeling in die aantallen.

De provincie Zuid-Holland heeft daarom (net als vorig jaar) aan CLM Onderzoek en Advies gevraagd een integrale telling van zomerganzen te organiseren voor de hele provincie.

2 Telprotocol en verwerking telgegevens ___

2.1 Telprotocol

Er is geteld volgens een vast telprotocol. Dit om ervoor te zorgen dat alle tellers op dezelfde manier tellen en op dezelfde tijd starten.

Per wildbeheereenheid en terreinbeherende organisatie is er één of zijn er meerdere telcoördinatoren. Alle telcoördinatoren hebben de volgende papieren ontvangen:

- het telprotocol (bijlage 1);
- telformulieren (bijlage 2);
- kaartmateriaal van het begrensde telgebied (de wildbeheereenheid);
- een handleiding hoe voorafgaande aan de telling de telsectoren in te delen (bijlage 3);
- een declaratieformulier voor een tegemoetkoming in de gemaakte kosten;
- een lijst met de contactgegevens van alle telcoördinatoren (TBO's en WBE's) voor de afstemming over wie waar telt.

Van de telcoördinatoren van de WBE's wordt verwacht dat zij het gehele telgebied van de WBE indelen in telsectoren volgens de door hen ontvangen handleiding (bijlage 3). De richtlijn is om iedere telsector zo in te delen dat het goed door drie personen te tellen valt. In de praktijk zijn meerdere jachtvelden en het tussengelegen gebied samengevoegd tot een telsector. De telcoördinatoren zorgen ervoor dat er gebiedsdekkend geteld wordt. Dit heeft goed gewerkt (zie ook §4.3).

De terreinbeheerders hebben de eigen natuurterreinen geteld volgens dezelfde methode. De natuurterreinen dienen als een telsector begrensd te zijn net als de telsectoren die door de WBE worden geteld.

De telcoördinatoren zorgen er voor dat de tellers weten welk gebied zij moeten tellen en zorgen ervoor dat er afstemming is tussen tellers van de eigen organisatie en tellers van andere organisaties over wie waar telt. De aantallen tellers van de WBE's en de terreinbeherende organisaties staan in bijlage 4.

De tellers hebben allen een telformulier met telprotocol ontvangen. Zij zijn gestart om 8.00 uur. De tellers hebben (alleen of in duo's) hun eigen telsectoren geteld. Zij doorkruisten daarbij de gehele telsector, zodat er in het gehele gebied wordt geteld. Onoverzichtelijke delen werden te voet doorkruist en de meer open terreinen werden geteld vanaf wegen, uitkijpunten en dijken.

Alle getelde ganzen werden genoteerd op het telformulier. Als er geen ganzen zaten werd er een nul ingevuld. Dit om op basis van de formulieren de gebieden waar geen ganzen zijn te kunnen onderscheiden van gebieden waar niet geteld is.

Jonge ganzen zijn in juli alweer behoorlijk gegroeid en niet altijd even goed te onderscheiden van de ouderdieren. Daarom worden alle ganzen per soort inclusief de jongen genoteerd. Grote groepen ganzen (honderden) worden met locatie doorgegeven aan de telcoördinator zodat hij/zij ze kan intekenen op de uitgereikte kaart van het gehele telgebied. Dit is handig in het geval er het vermoeden bestaat dat een grote groep ganzen is verplaatst en wellicht twee keer geteld is.

2.2 Verwerking telgegevens

De telgegevens van alle WBE's en TBO's zijn verzameld in een databasebestand. Daarmee zijn de totalen per telgebied berekend. De aantallen ganzen in de natuurgebieden (gebieden van de TBO en geteld door de TBO) zijn per telgebied opgeteld. Buitendijks gebied waar is geteld is gerekend tot de natuurgebieden (zie ook aanbeveling in §5.1). De gebieden van de WBE's zijn gerekend tot 'overig gebied'. Uit deze totalen zijn verhoudingen en aantalontwikkelingen te herleiden in vergelijking met de telgegevens van vorig jaar.

De telgegevens zijn goed aangeleverd en door de telsectorindeling ook goed te herleiden naar het getelde gebied. Het komt voor dat een groep ganzen of een deel ervan een keer wordt geteld in een bepaald gebied, zich daarna verplaatst en op een later tijdstip geteld wordt in een ander gebied. De enkele voordoende gevallen zijn uit de telgegevens gehaald.

Door het missen van afstemming tussen de terreinbeheerder en de WBE is het op twee plekken voorgekomen dat delen van een telgebied door zowel de WBE als door de terreinbeheerder zijn geteld. Het deelgebied dat twee keer is geteld is echter niet in zijn geheel geteld door of de WBE of de terreinbeheerder waardoor een keuze voor een van beide tellingen niet mogelijk is. In deze gevallen zijn daarom de twee tellingen gemiddeld voor het betreffende overlappende gebied. Het gaat hier om tellingen rondom de Reeuwijkse plassen/Driebruggen en in Voorne (bijlage 5).

In deze rapportage zijn de weergegeven aantallen ganzen door bovenstaande verrekening afgeronde aantallen. De variatie in de aantallen die hierdoor ontstaat is 1,2 % van het totaal getelde aantal ganzen.

3 Resultaten telling 12 juli 2008 _____

De telling is op 12 juli 2008 uitgevoerd door de wildbeheereenheden en door de terreinbeherende organisaties Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Zuid-Hollands Landschap en de Groenservice Zuid-Holland.

In dit hoofdstuk worden de getelde aantallen ganzen per soort en per telgebied weergegeven en vergeleken met de telling van 2007. De telling is dit jaar beter georganiseerd en heeft geleid tot een vollediger resultaat. De telgebieden zoals we ze hier noemen zijn vernoemd naar de WBE waar ze binnen vallen.

3.1 Aantallen ganzen

De totaal in Zuid-Holland getelde ganzen per soort staan in tabel 3.1. Er zijn 110.416 overzomerende ganzen geteld.

Figuur 3.1 geeft de verhoudingen weer van de totalen per soort voor elk telgebied. In deze figuur zijn de Indische gans, de knobbelgans en de keizergans vanwege de kleine aantallen niet weergegeven. De aantallen per telgebied staan weergegeven in tabel 3.2. Tenslotte worden de aantallen per soort weergegeven in de figuren 3.2 tot en met 3.8 om de spreiding van de soorten over de provincie in kaart te brengen.

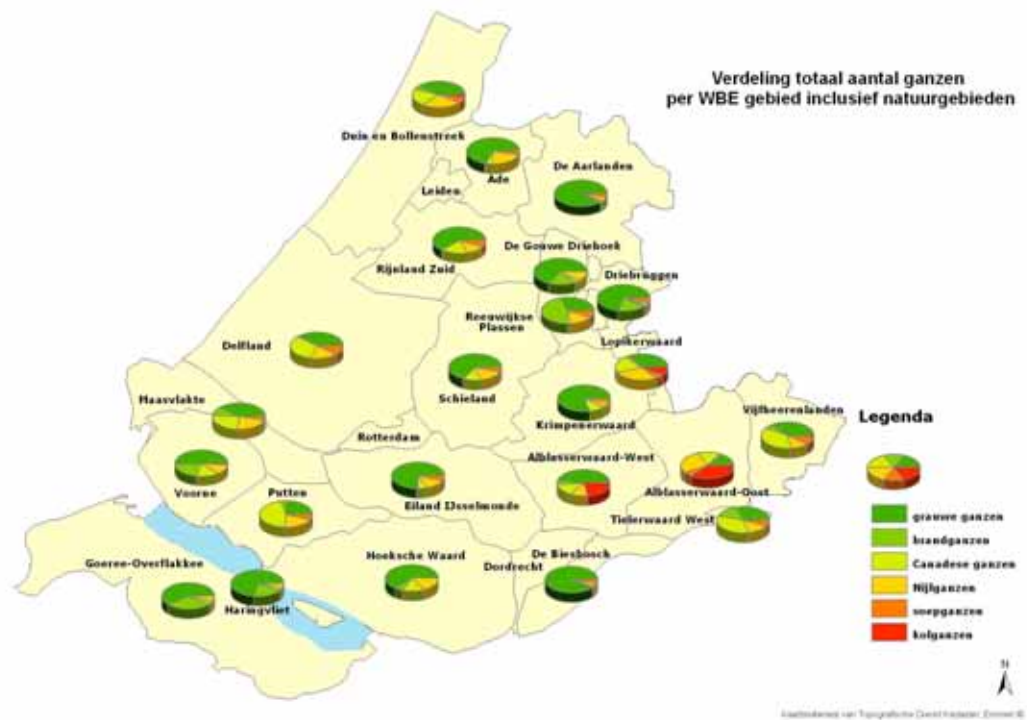
Tabel 3.1 Totaal aantal ganzen per soort in de provincie Zuid-Holland (telling 12-07-2008).

Soort	Aantal
grauwe gans	61.161
brandgans	13.803
Canadese gans	15.243
Nijlgans	14.235
soepgans	3.629
kolgans	2.177
Indische gans	126
knobbelgans	7
rotgans	19
rietgans	15
keizergans	3
Totaal	110.416

Grauwe gans

De grauwe gans komt overal in grote aantallen voor en is in alle telgebieden de meest voorkomende gans. In 2007 was in WBE de Gouwe driehoek en in WBE de Reeuwijkse plassen de brandgans nog de meest voorkomende soort. Van de totaal getelde grauwe ganzen zaten $\pm 24\%$ op Goeree-Overflakkee (14.897 stuks). In de Hoeksche Waard zaten 9.212 stuks (15% van het totaal aantal getelde grauwe

ganzen). Andere gebieden waar de grauwe gans veel is geteld zijn het Haringvliet (4.613, 7.5% van het totaal), Rijnland (5.175, 8.5% van het totaal) en Ade met 5.186 exemplaren en 8.5% van het totaal aantal getelde grauwe ganzen. In totaal zijn er 61.161 grauwe ganzen geteld.

Figuur 3.1 De verhouding en verdeling van aantallen en soorten ganzen in de telgebieden van Zuid-Holland.

Brandganzen

Het belangrijkste leefgebied van de brandganzen in Zuid-Holland is de Delta. Op Goeree-Overflakkee (8.937 stuks en $\pm 65\%$ van het totaal aan getelde brandganzen) werden de meeste brandganzen geteld. Van deze brandganzen bevonden zich tijdens de telling 8.495 in natuurgebieden en buitendijks gebied: Hellegatsplaten, Krammer, Buitendijk/Groendijk, Meneersche Plaat, Westplaat buitengronden, de Slijkplaat en Koudenhoek. Op het Haringvliet zijn 1.395 (10% van het totaal) brandganzen geteld.

Buiten de Delta zijn er in de omgeving van de Gouwe Driehoek (250), de Reeuwijkse plassen (280) en Driebruggen (445) relatief veel brandganzen aangetroffen. In totaal zijn 13.803 brandganzen geteld.

Canadese ganzen

In de Hoeksche Waard werden 2.694 Canadese ganzen geteld wat $\pm 18\%$ is van het totaal aan getelde Canadese ganzen. Ook Putten blijft een belangrijk gebied met 1.626 Canadese ganzen ($\pm 11\%$).

Andere gebieden waar de Canadese ganzen in grote aantallen verblijven zijn Rijnland (1.803, $\pm 12\%$), Delfland (1.380, $\pm 11\%$) en Tielerwaard west (755, 5%). In totaal zijn er 15.243 Canadese ganzen geteld.

Nijlgans

De Nijlgans zit bijna overal en is ook in relatief grote aantallen aanwezig. Net als vorig jaar zijn in Ade en de Hoeksche Waard de meeste Nijlganzen geteld. In Ade 1.709 stuks ($\pm 12\%$) en in de Hoeksche Waard 2.263 ($\pm 16\%$).

Daarnaast waren Goeree-Overflakkee (1.734, $\pm 12\%$), Rijnland (996, $\pm 7\%$), Delfland (1.129, $\pm 9\%$) en de Duin en Bollenstreek (1.318, $\pm 9\%$) belangrijke verblijfplaatsen voor de Nijlgans tijdens de telling. In totaal zijn er 14.235 Nijlganzen geteld.

Soepgans

De verwilde boerengans of soepgans is soms moeilijk in het veld te onderscheiden van de grauwe gans doordat ze kunnen kruisen. De boerengans is de gedomesticeerde vorm van de grauwe gans waar mee is gefokt. De kruislingen tussen wilde grauwe ganzen en soepganzen lijken soms erg op de grauwe gans maar worden wel tot de soepganzen gerekend (Van der Jeugd & de Boer, 2006). Mogelijk is daardoor een deel van de soepganzen als grauwe gans geteld. Vooral in Rijnland (538, $\pm 15\%$) en in Delfland (516, 14,5%) zijn veel soepganzen geteld. In totaal zijn er 3.629 soepganzen geteld.

Kolganzen

Kolganzen komen net als vorig jaar voornamelijk voor in de Alblasserwaard ($\pm 82\%$ van het totaal aan geteld kolganzen). In Alblasserwaard-Oost zijn met 1.513 exemplaren $\pm 70\%$ van het totaal aan kolganzen geteld. In Alblasserwaard-West 269 stuks ($\pm 12\%$). In totaal zijn er 2.177 kolganzen geteld.

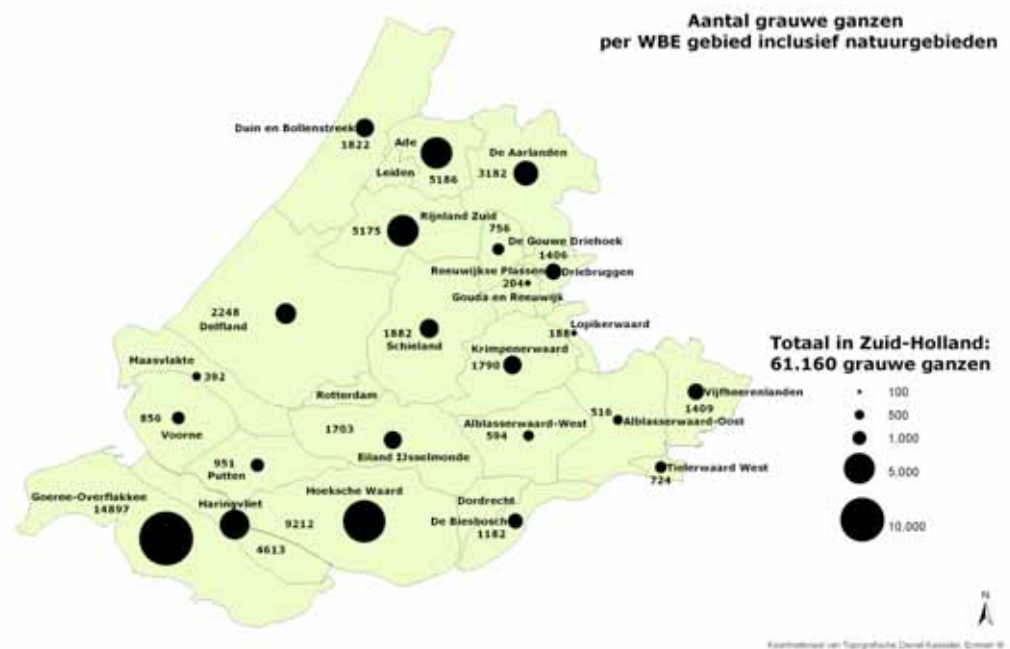
Tabel 3.2 Aantallen ganzen per soort en per telgebied verdeeld in natuurgebied + open water (groene regels) en overig gebied (witte regels).
*gecombineerd met natuur i.v.m. overlap in de tellingen (zie 2.2).

	grauwe gans	brand- gans	Canadese gans	Nijlgans	soep- gans	kol- gans	Indische gans
WBE Duin en Bollenstreek	1813	99	651	1318	240	93	0
Groenservice Zuid Holland							
Duin en Bollenstreek	9	65	72	0	30	0	0
WBE Ade	4838	91	411	1695	277	0	0
Staatsbosbeheer Ade	348	0	0	14	0	0	0
WBE De Aarlanden	2728	0	17	97	79	0	0
Natuurmonumenten Aarlan-	391	26	49	24	43	6	0
SBB Aarlanden	63	0	3	5	2	0	0
WBE Rijnland Zuid	4530	12	1768	952	444	0	0
SBB Rijnland	520	0	25	40	94	0	0
GZH Rijnstreek	125	0	10	4	0	0	0
WBE De Gouwe Driehoek	756	250	40	107	10	0	0
Reeuwijkse plassen*	204	280	20	105	39	0	52
Driebruggen*	1405	445	28	54	80	0	2
WBE Delfland	2049	84	1380	1229	433	0	15
SBB Delfland	190	0	59	0	45	0	0
GZH Delfland	0	0	187	0	30	0	0
ZHL Delfland	9	0	46	0	8	0	0
WBE Schieland	1882	5	435	464	121	0	0
WBE Krimpenerwaard	660	1	69	30	17	0	0
ZHL Krimpenerwaard	1130	3	198	73	65	0	0
Lopikerwaard	188	19	87	174	28	41	0
WBE Eiland IJsselmonde	1703	30	164	299	111	6	0
WBE Ablasserwaard West	594	41	157	182	12	269	0
WBE Ablasserwaard Oost	516	65	629	965	236	1513	1
SBB Ablasserwaard Oost	0	0	98	0	0	0	0
WBE Vijfheerenlanden	1409	171	1287	547	310	46	9
ZHL Vijfheerenlanden	274	27	254	51	41	0	0
WBE Tielerwaard West	724	331	755	344	130	9	4
Voorne*	495	306	193	12	0	0	0
NM Voorne	0	6	5	0	0	0	0
ZHL Voorne	360	17	108	11	16	0	0
GZH Voorne	0	0	0	144	9	0	0
GZH Haringvliet	4613	1395	181	231	0	0	0
WBE Putten	681	121	1242	783	160	7	8
SBB Putten	250	63	384	14	0	0	0
ZHL Putten	0	0	0	0	22	0	0
GZH Putten	20	0	0	0	10	0	0
WBE Hoeksche Waard	3875	10	113	356	18	54	6
WBE Hoeksche Waard							
Hollands Diep	671	0	0	156	12	0	0
WBE Hoeksche Waard Spui	1116	299	2339	1658	90	20	27
NM Hoeksche Waard	1902	524	50	40	0	0	0
SBB Hoeksche Waard	1648	5	192	53	31	0	0
WBE Biesbosch	723	0	15	37	15	0	0
SBB Sliedrechtse Biesbosch	459	0	0	7	27	0	0
WBE Goeree-Overflakkee	6892	442	534	1273	168	113	3
NM Goeree-Overflakkee	731	315	4	7	2	0	0
ZHL Goeree-Overflakkee	62	0	0	0	0	0	0
SBB Goeree-Overflakkee	5525	7737	513	204	97	0	0
Goeree-Overflakkee							
buitendijks en open water	1687	443	235	250	0	0	0
WBE Maasvlakte (i.o.)	392	74	236	226	27	0	0
Totaal	61.161	13.803	15.243	14.235	3.629	2.177	126

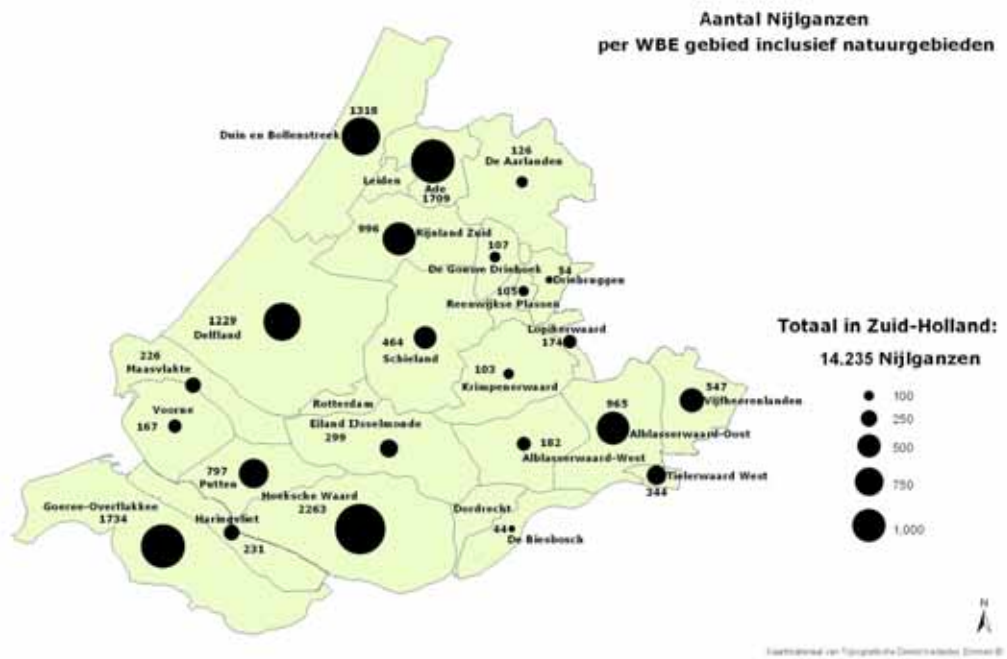
Overige soorten

Naast deze soorten zijn ook minder talrijke soorten geteld. De Indische gans komt het meest voor in de polders rond de Reeuwijkse plassen (zo'n 50 stuks), op het Spui (Hoeksche Waard, 27 stuks) en in de polders van Delfland (15). In 2008 zijn in totaal 126 geteld. In de polders rond Reeuwijk en de Reeuwijkse plassen is de knobbelgans 7 keer waargenomen. In de Alblasserwaard Oost (7) en op het Spui (8) zijn rietganzen waargenomen. Daarnaast zijn er drie keizerganzen geteld op het Spui. Opvallend is ook de groep van 19 rotganzen die jaarrond in het gebied van WBE Putten verblijft.

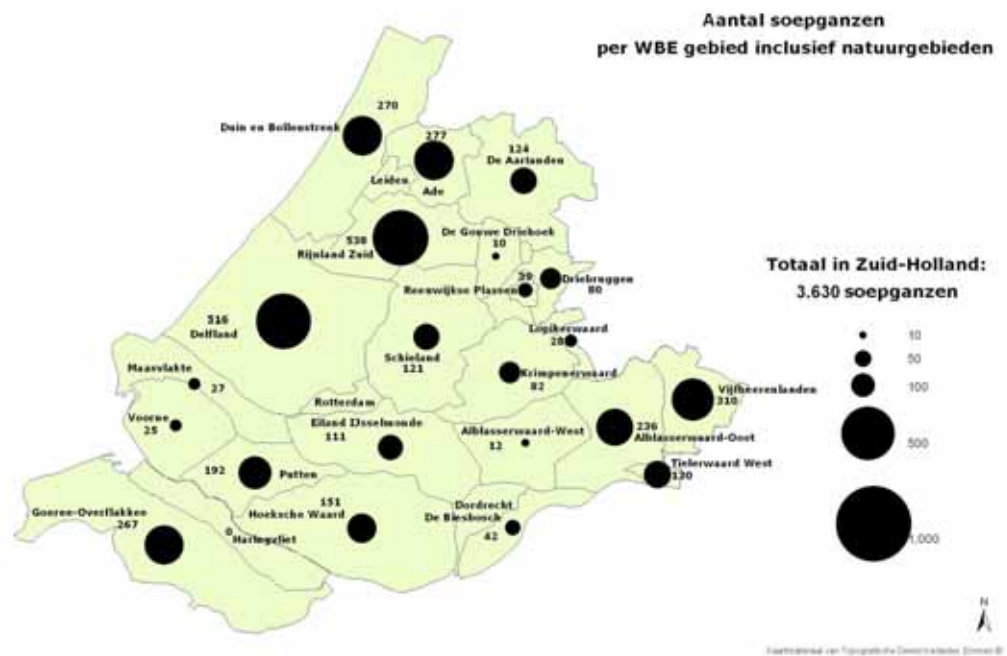
Hieronder staan in de figuren 3.2 tot en met 3.8 de aantallen en verspreiding weer-gegeven voor de verschillende ganzensoorten in Zuid-Holland.

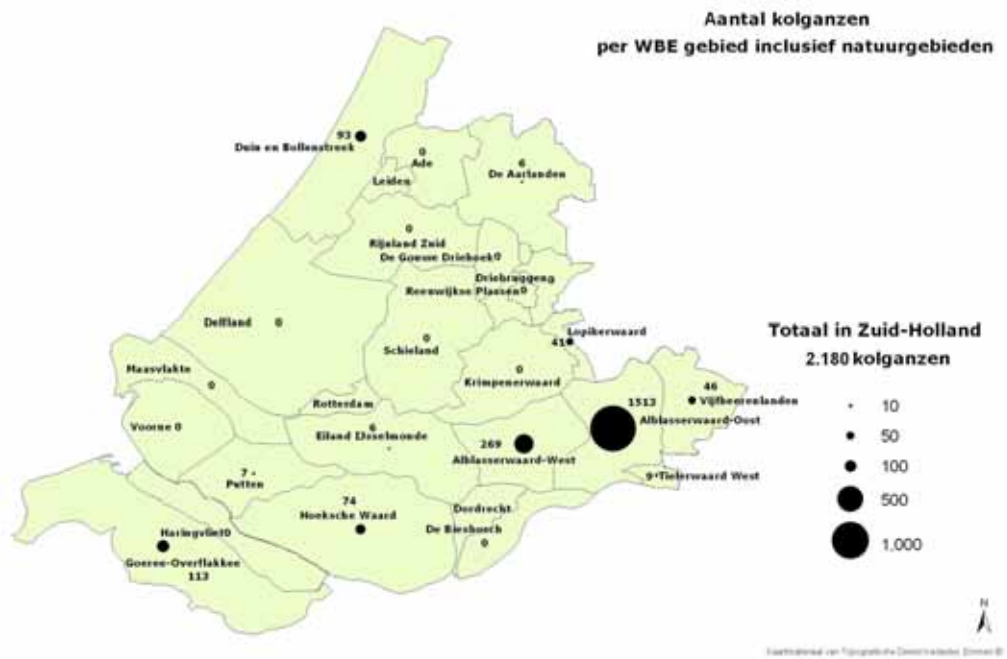
Figuur 3.2 Aantal grauwe ganzen per telgebied

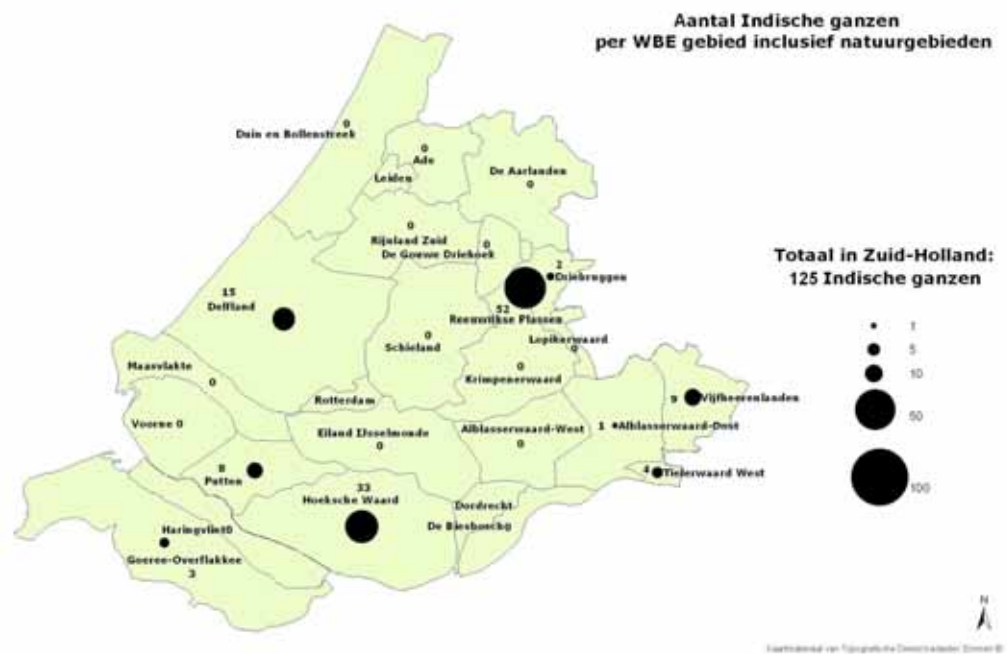
Figuur 3.5 Aantal Nijlganzen per telgebied

Figuur 3.6 Aantal soepganzen per telgebied

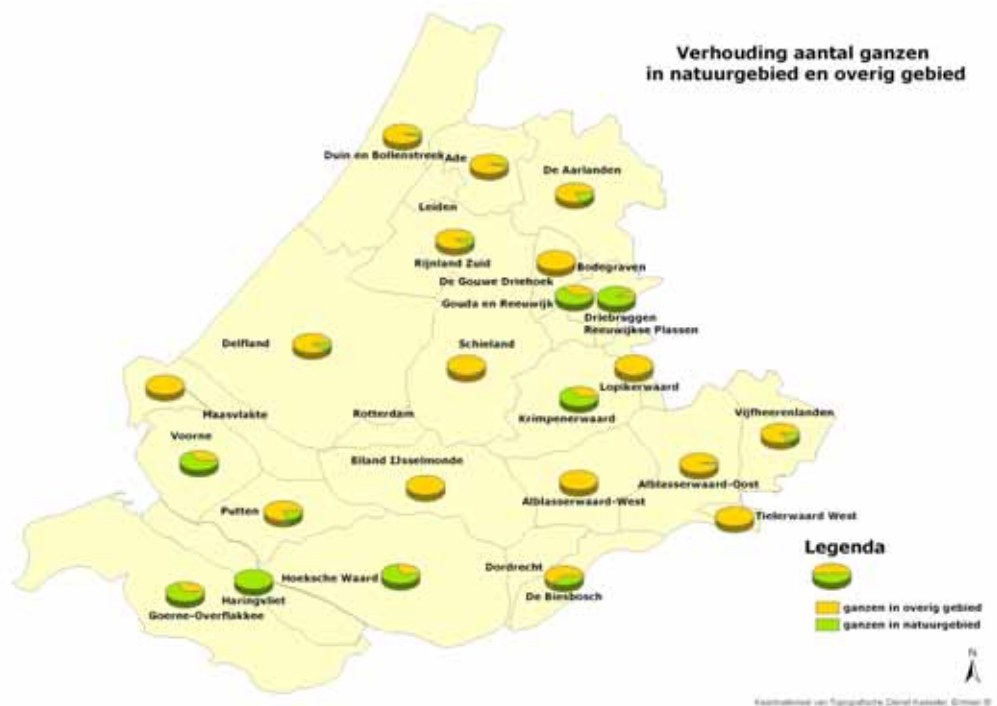
Figuur 3.7 Aantal kolganzen per telgebied

Figuur 3.8 Aantal Indische ganzen per telgebied

3.2 Vergelijking aantal ganzen in natuur- en overige gebieden

De telgebieden zijn voor het grootste deel in agrarisch gebruik (weiland of akkerland). Uitzonderingen zijn: WBE de Reeuwijkse plassen dat voor het grootste deel uit open water bestaat, Delfland dat voor een groot deel uit kassengebied bestaat en de WBE in oprichting op de Maasvlakte dat het havengebied beslaat plus de Maasvlakte. In totaal zijn circa 40% van de ganzen in Zuid-Holland waargenomen in de natuurgebieden. Open water is tot de natuurgebieden gerekend. Het Hollands Diep en het Spui zijn vanaf de boot geteld en daarom gerekend tot de natuurgebieden. Figuur 3.9 geeft de verhouding weer van de totalen aan ganzen in natuurterreinen en overig gebied. De Maasvlakte is in zijn geheel geen natuurgebied en het Haringvliet betreft alleen natuurgebied.

Figuur 3.9 Verhouding totaal aantal van alle ganzen in natuurgebieden en in overige gebieden. De aantallen ganzen op het Spui en het Hollands diep zijn bij de Hoeksche Waard geteld als ganzen in natuur.

In de Delta is het percentage ganzen in de natuurgebieden hoog (zie tabel 3.2). De ganzen die buitendijks geteld zijn op Goeree-Overflakkee zijn bij de berekening van deze verhoudingen (figuur 3.9 en tabel 3.3) meegeteld als natuurgebied.

Tabel 3.2 Het aandeel van de ganzen dat in natuurgebieden+buitendijks is geteld voor de Delta gebieden in percentages van het totaal van het gebied.

Telgebied	Ganzen in natuur- en buitendijks gebied
Goeree-Overflakkee	65%
Hoeksche Waard	71%
Putten	20%
Voorne	53%

In de overige gebieden springt de Krimpenerwaard in het oog als het gaat om het percentage ganzen dat in natuurgebieden is waargenomen (65%). Hier moet wel de kanttekening worden geplaatst dat de natuurgebieden die als reservaat begrensd zijn in de Krimpenerwaard voor een groot deel nog bestaan uit percelen die net uit agrarisch gebruik zijn en nog niet zijn verschaald of heringericht als natuur.

In de telgebieden waar relatief veel ganzen in de natuurgebieden zitten betreft het vaak natuurgebieden dichtbij of bestaande uit open water. Ganzen verblijven vaak 's nachts in de natuurgebieden en op open water vanwege de veiligheid. Dan vertrekken ze in de loop van de ochtend naar de (landbouw) foerageergebieden om te eten. Natuurgebieden die geschikt zijn als foerageergebied worden daar natuurlijk ook voor gebruikt.

Dit jaar zijn een aantal voor ganzen belangrijke natuurgebieden niet geteld: de Beninger Slikken, de Korendijkse Slikken en de Tiendgorzen. Op basis van de aantallen van vorig jaar gaat het om ongeveer 1.500 grauwe ganzen en 2.400 brandganzen die gemist kunnen zijn.

Dit jaar is in de natuurgebieden van de Biesbosch alleen het Sliedrechtse deel geteld. Het Dordrechtse deel is helaas niet geteld. Op basis van de aantallen van vorig jaar gaat het om ongeveer 800-900 ganzen die gemist kunnen zijn in de telling van dit jaar.

3.3 Vergelijking aantallen ganzen met vorige telling

Om een zuivere vergelijking te maken tussen de tellingen uit 2007 en 2008 is gekozen om in de sommatie alleen de gebieden mee te nemen die in beide jaren gebiedsdekkend zijn geteld. In beide jaren zijn in de WBE's over het algemeen dezelfde gebieden geteld. Telgegevens die buiten de vergelijking zijn gehouden betreffen dubbeltellingen (uit 2007), gegevens uit telgebied met onduidelijke grenzen en uit gebieden die in een van beide jaren niet geteld zijn.

Dit geldt voor de gehele WBE Driebruggen, de Lopikerwaard, de Maasvlakte, het Haringvliet en een aantal telgebieden op Voorne (hier is geen telsectorindeling gemaakt), een aantal natuurgebieden rond de Delta (Beninger slikken, Korendijkse Slikken, Tiendgorzen) en de Oude Maas in de Hoeksche Waard. Een overzicht van de gebruikte gebieden voor de vergelijking is gegeven in bijlage 6.

In tabel 3.3 zijn de aantallen weergegeven per soort en per jaar voor de gebieden die vergeleken kunnen worden. In de laatste regel zijn ter illustratie ook de aantallen gegeven voor alle telgebieden samen, dus inclusief de hierboven genoemde uitgesloten gebieden.

Tabel 3.3 Vergelijking aantallen ganzen tussen de telling van 2007 en 2008. De vergelijking betreft alleen de gebieden die in beide jaren gebiedsdekkend zijn geteld.

Soort	Geteld	Geteld	Toe- en afname over	
	aantal	aantal	aantal	percentage
	14-07-2007	12-07-2008	2007-2008	
grauwe gans	59.192	53.863	-5.329	-9
brandgans	16.835	11.710	-5.125	-30
Canadese gans	11.389	14.631	3.242	28
Nijlgans	10.930	13.651	2.721	25
soepgans	3.471	3.299	-172	-5
kolgans	1.318	2.136	818	62
Indische gans	123	125	2	2
Totaal vergelijking	103.258	99.415	-3.843	-4
Totalen van al de telgebieden*	102.709	110.416	7.707	8

* niet zuivere vergelijking, zie tekst.

4 Kwaliteit van de telling _____

De kwaliteit van de telling is afhankelijk van een aantal factoren. Zijn bijvoorbeeld alle gebieden geteld die voor ganzen geschikt zijn of zijn er gebieden overgeslagen? Andere factoren zijn verplaatsingen van groepen ganzen, de wijze van tellen van de afzonderlijke tellers en de mogelijkheid om de ganzen waar te nemen (belemmeringen komen voor door hoog gras, ganzen in het riet, in moeras of op eilandjes). Naast deze factoren speelt ook de organisatie van de telling een rol. De wildbeheereenheden kunnen hun leden niet verplichten te tellen en het is een enkele keer voorgekomen dat het niet mogelijk was om genoeg tellers op de been te krijgen. Hierdoor zijn in enkele WBE's delen van de telgebieden niet geteld. Hieronder volgt een bespreking van de factoren die de kwaliteit van de telling bepalen.

4.1 Dubbeltellingen

Dubbeltellingen die ontstaan door verplaatsingen van ganzen zijn nauwelijks uit de gegevens te halen. Dat komt doordat er niet met zekerheid kan worden gezegd of een bepaalde groep of een deel ervan tot een eerder getelde groep behoort. Als het om grote groepen ganzen gaat (>1.000) is het vaak wel uit de gegevens te halen. Deze vermoedelijke dubbeltellingen zijn achteraf te signaleren met behulp van de telkaarten en de telgegevens en door nabellen met de WBE en/of de TBO. Deze dubbeltellingen zijn niet gesignaleerd.

4.2 Gebiedsdekking van de telling

Tellingen wildbeheereenheden

Uit de rapportages en kaartmateriaal van de WBE's lijkt de dekking van de tellingen over het algemeen goed te zijn (>90%). De WBE's hebben bijna allemaal een goede telsectorindeling gemaakt. Deze is in de meeste gevallen ook geheel gebiedsdekkend. Op basis van de ingetekende kaarten, getelde groepen ganzen en de telsectorindeling is redelijk na te gaan hoeveel van het gebied is geteld.

Tellingen natuurgebieden

De natuurgebieden zijn door de terreinbeheerder geteld. Een aantal natuurgebieden is dit jaar wel geteld en vorig jaar niet en andersom. In de Rijnstreek is dit jaar door Staatsbosbeheer wel geteld. De Groenservice Zuid-Holland heeft dit jaar veel meer gebieden geteld dan vorig jaar. Natuurmonumenten heeft een aantal belangrijke ganzengebieden niet geteld (zie ook § 3.2).

4.3 Telmethode en individuele tellers

Kleine groepen ganzen zijn individueel meestal goed te tellen. Daar zullen de tellers zich niet of nauwelijks vergissen. Het tellen van grote groepen ganzen kan alleen door een schatting te maken. Dat vereist wat ervaring.

Individuele tellers hebben allemaal een eigen manier van inschatten van grote groepen ganzen. Dat verschil bestaat altijd en wordt uitgemiddeld doordat er elk jaar door bijna dezelfde mensen wordt geteld (het zijn immers de eigen jachtvelden en eigen natuurterreinen). Over de jaren wordt met dezelfde methode geteld en geeft de telling een goed beeld van de ontwikkeling van de ganzenpopulatie.

Het is van belang dat meerdere tellers met elkaar het veld in gaan om elkaars tellingen van grote groepen ganzen te checken. Als elke teller voor zich inschat hoeveel ganzen in de groep zitten en die schattingen worden gemiddeld komt er een schatting uit die de werkelijkheid beter benadert. Daarmee wordt de kwaliteit verbeterd.

4.4 Kwaliteit telling ten opzichte van 2007

De kwaliteit van de telling is een stuk verbeterd door de betere afstemming tussen wildbeheereenheden onderling en met de terreinbeherende organisaties. De lijst met contactgegevens van de telcoördinatoren die van te voren is verspreid is nuttig gebleken. Op een aantal gebieden na (zie hieronder) zijn er niet *meer* telgebieden geteld dan vorig jaar, maar door de telsectorindeling is nu beter aangegeven welke gebieden precies geteld zijn. Dat maakt de verwerking overzichtelijk. Doordat de aankondiging in mei plaatsvond kon de telling ook beter worden georganiseerd door de telcoördinatoren.

Door soms gebrekkige afstemming is het nog voorgekomen dat er op enkele plekken door zowel de TBO als de WBE is geteld (zie §2.2). De invloed op de totale telling is gering met een variatie van 1,2%. Vorig jaar was deze variatie nog 13,6%.

De telsectorindeling is nu doorgevoerd bij 19 van de 21 wildbeheereenheden. Zij houden allemaal een indeling aan conform de voorgeschreven indeling (zie bijlage 3). Er zijn nog wel kleine gebiedjes niet ingedeeld, maar die bestaan bij navraag vaak uit gebied waar de WBE geen toegang toe heeft (bijv. vliegveld Valkenburg, gebied van waterwinbedrijven of waterzuiveringsinstallaties) of het betreft gebied waar meestal geen ganzen zitten.

Op Voorne zijn dit jaar alleen een aantal voor ganzen belangrijke locaties geteld. Deze telling heeft verbetering. Hier moet een telsectorindeling gemaakt worden voor komende tellingen zodat ook hier gebiedsdekkend geteld wordt.

Op Goeree-Overflakkee is wel zo goed mogelijk gebiedsdekkend geteld (vooral de terreinen waarvan men weet dat er altijd ganzen zitten), maar is nog geen telsectorindeling gemaakt volgens de handreiking. Op Goeree-Overflakkee vergt de telling door de grote oppervlakte ook meer organisatie. Hier is ook in een aantal gevallen buitendijks gebied waarvan de grens binnen het WBE gebied valt. Om de tellingen zuiver te houden is het van belang dat in volgende tellingen het buitendijks gebied wordt geteld door de terreinbeheerder en niet door de WBE of als het

buitendijks gebied niet grenst aan terreinen van een TBO apart wordt ingedeeld, geteld en gerapporteerd. Zo wordt het duidelijk hoeveel ganzen er buitendijks worden geteld.

In de gebieden die vorig jaar nog achterbleven in kwaliteit (Rijnland en Driebruggen) is door een betere organisatie van de telling nu goed geteld.

In Rijnland zijn, net als vorig jaar, al de gebieden geteld waarvan bekend is dat er vaak ganzen zitten. Vorig jaar werd gerapporteerd dat de telling in Rijnland verbetering behoeftte omdat er niet gebiedsdekkend werd geteld met een telsectorindeling. Bij navraag werden toen ook al alleen de gebieden geteld waarvan bekend is dat er vaak ganzen zitten en zijn er dus vorig jaar waarschijnlijk niet veel ganzen gemist tijdens de telling. Er is hier nog geen telsectorindeling gemaakt zoals bedoeld.

Dit jaar zijn een tweetal gebieden geteld die vorig jaar nog niet werden geteld. Het gaat om de gehele Maasvlakte (inclusief de havens) en de Lopikerwaard. Er wordt hier gewerkt met een goede telsectorindeling.

5 Aanbevelingen toekomstige tellingen _____

5.1 Organisatie van de telling

Afstemming over het te tellen gebied

De telling vergt behoorlijke organisatie van de WBE's. Er is een telsectorindeling gemaakt en de tellingen worden afgestemd met de TBO's. De telcoördinatoren moeten voldoende tellers op de been krijgen en met hen afstemmen dat alle ingedeelde sectoren in zijn geheel worden geteld. Dat betekent dat jagers niet alleen hun eigen jachtvelden tellen maar ook gebied daar buiten dat valt binnen de telsector van hun WBE. Jagers tellen nu vaak samen met collega's de eigen jachtvelden en een deel van het gebied erbuiten. Het blijkt dat een klein deel van deze gebieden nog niet wordt geteld. Dat kan beter. Sommige tellers zullen assistentie kunnen gebruiken. De telcoördinatoren moeten aangeven hoeveel behoefte daaraan is. Wellicht dat in toekomstige tellingen ook andere organisaties en vrijwilligers mee kunnen en willen tellen. Bijkomend voordeel van meer mensen betrekken bij de telling is draagvlak voor het telresultaat en meer menskracht betekent ook dat meer gebied geteld kan worden. Vooral in de vakantieperiode kan het lastig zijn om voldoende mensen op de been te krijgen.

Omdat nu niet duidelijk is welke gebieden niet geteld worden omdat er nooit ganzen verblijven, bevelen we aan om de volgende keer de WBE's deze 'gansloze' gebieden ook op kaart te laten aangeven.

Tijdstip van de telling

De KNJV heeft een brief gestuurd aan de provincie (brief KNJV_2008_3 aan directie Groen, Water en Milieu, 8-6-08, zie §5.2), waarin ze aangeeft dat half juli als tijdstip om te tellen praktisch niet de beste tijd. Volgens de KNJV zitten de ganzen verscholen in het nog niet gemaaide hoge gras en sommige soorten ruien nog en zitten in het riet.

De KNJV wil graag in de derde week van augustus tellen, omdat de ganzen dan niet meer ruien en foerageren op de stoppel en zo goed te tellen zijn.

Uit eerder onderzoek (Tolkamp & Guldmond, 2007) blijkt dat juli een goede telmaand is (bekeken voor de periode april-juli), maar in deze studie is niet nagegaan wat de voor en nadelen van een telling in augustus zijn. We bevelen aan om voor een telling in augustus de plussen en minnen op een vergelijkbare manier op een rij te zetten, om eventueel te komen tot een aanpassing van de teldatum.

Sectorindeling

De meeste WBE's hebben een telsectorindeling gemaakt. Daarin staan echter niet altijd alle natuurgebieden als een aparte sector begreemd. Daarnaast is niet duidelijk waar binnen de begrensde delen niet geteld wordt en/of waar geen ganzen voorkomen. Dat zijn bijvoorbeeld gebieden die niet toegankelijk zijn. Voorbeeldgebieden waar potentieel ganzen kunnen verblijven zijn: waterzuiveringsinstallaties (de Beerenplaat bij Spijkenisse), gebied in particulier bezit, havengebied en parken (soep- en Nijlganzen). Bij de komende telling moeten deze mogelijke knelpunten zo veel mogelijk worden opgelost.

Het is aan te bevelen op basis van de gemaakte telsector indeling per WBE en kaartmateriaal van de begrensde natuurgebieden een overzichtskaart te maken waar alle telgebieden op staan.

Buitendijks gebied

Over de buitendijkse gebieden in de Delta bestaat tussen de WBE's en de TBO's nog wat ruis over wie waar telt. Voor de volgende telling is het aan te bevelen buitendijkse gebieden te behandelen zoals de natuurgebieden en daar waar mogelijk te laten meetellen door de terreinbeheerder. Hierover moeten afspraken worden gemaakt tussen de telcoördinatoren van de betreffende TBO's en WBE's. Als buitendijks gebied niet grenst aan of deel is van natuurgebied dan moeten deze gebieden net als de natuurgebieden als aparte telsector worden ingedeeld door de WBE en zodanig worden geteld en gerapporteerd.

Lijst contactgegevens telcoördinatoren

Om de praktische organisatie van de telling zo goed mogelijk te laten verlopen is een lijst met contactgegevens van de telcoördinatoren van de TBO's en de WBE's verstuurd aan alle telcoördinatoren. Zo kan worden afgestemd wie waar telt en kunnen afspraken worden gemaakt over onderlinge ondersteuning met tellen bij onvoldoende tellers. Samen tellen bevordert bovendien de kwaliteit van tellen en het draagvlak voor de resultaten. Uitwisseling van deze contactgegevens verbetert de organisatie van de telling.

Aangrenzend gebied buiten Zuid-Holland meetellen?

Omdat de ganzen grote afstanden kunnen afleggen om elders te gaan foerageren zijn provinciegrenzen arbitrair bij een telling. De populatie die zich in de Delta bevindt, behoort in zekere zin tot Zuid-Holland, Noord-Brabant en Zeeland. Hiervoor is echter geen eenduidige oplossing. Daarom lijkt het ons het beste om 'gewoon' de provinciegrens als grens van het telgebied aan te houden. De ganzen die deels in verschillende provincies foerageren/verblijven worden zo *gemiddeld* goed geteld.

Grote wateren in de Delta

Het is aan te bevelen om te organiseren dat de wateren in de Delta per boot worden geteld. Deze telling wordt beperkt tot ganzen die op het water zitten. Daarbij moet worden afgesproken dat tellingen vanaf het land (zeedijken) worden beperkt tot ganzen die zich op het land bevinden. De Groenservice Zuid-Holland heeft dit jaar het Haringvliet geteld. Wellicht dat zij of een andere organisatie de komende tellingen ook andere open wateren als het Hollands Diep, Krammer, Volkerak en de Grevelingen per boot kunnen tellen. Dit vergt meer organisatie dan gewone tellingen doordat er per boot geteld moet worden. En er moet worden afgestemd met de WBE's en TBO's die op land tellen langs de grote wateren.

Noteren tijdstip telling

Om de kwaliteit van de telling te verhogen is het aan te bevelen op elk telformulier de starttijd en de eindtijd van tellen op te schrijven. Op die manier is beter inzicht te krijgen in mogelijke dubbeltellingen. Ook het vermelden van het tijdstip van tellen van grote groepen draagt hieraan bij.

Tellingen TBO en integrale telling

De tellingen die de TBO zelf uitvoert, sluiten wat methodiek betreft niet altijd aan bij de integrale jaarlijkse telling (bijvoorbeeld alleen tellingen van de broedgebieden, of alleen nesten of broedparen). Daarnaast doen beheerders binnen een TBO ook zelf tellingen met eigen methodiek, herhalingen en periodes.

Het verdient aanbeveling dit meer te stroomlijnen met de methodiek en tijdstip van de integrale telling. Dit is een aandachtspunt voor komende tellingen.

Organisatie

- Om het gehele gebied te tellen is ook participatie van gemeenten gewenst. Er zitten soms groepen ganzen op gemeentelijke gronden zoals parken en recreatiegebieden (aan de rand van de stad).
- In het kassengebied in WBE Delfland is het erg lastig tellen. De WBE kan het niet organiseren om daarvoor voldoende tellers uit eigen kring op de been te krijgen. De telling wordt nu goed uitgevoerd, maar zal beter zijn met meer tellers (kortere periode van tellen).

Bronnen

Van der Jeugd, H.P., Voslamber, B., Van Turnhout, C., Sierdsema, H., Feige, N., Nienhuis, J. & Koffijberg, K., 2006. Overzomerende ganzen in Nederland: grenzen aan de groei?, Sovon-onderzoeksrapport 2006/02. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Voslamber, B., Aantal broedende ganzen in de provincie Zuid-Holland in 2005, SOVON informatierapport 2005-15, SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Tolkamp, W., Guldmond, A., Monitoring Zomerganzen. Plan van Aanpak voor een jaarlijkse integrale telling, 2007. CLM Onderzoek en Advies, Culemborg.

Bijlage 1 Telinstructie

Doel

Het vaststellen van absolute aantallen van de stand van de jaarrondganzen. De telling wordt daarom gebiedsdekkend uitgevoerd.

Waar tellen?

Alle WBE's in Zuid-Holland tellen het gehele WBE gebied, ook het gebied dat niet behoort tot de jachtvelden. Het hele WBE gebied is opgedeeld in telsectoren. De terreinbeherende organisaties tellen in hun eigen terreinen. Als het goed is zijn er afspraken gemaakt wie waar telt zodat er geen (natuur)gebieden dubbel worden geteld of overgeslagen.

Wanneer tellen?

De telling zal plaatsvinden op zaterdag 12 juli vanaf 8 uur. Alle tellers beginnen de telling om 8.00h. Dit om zo min mogelijk ganzen dubbel te tellen. Dit kan gebeuren als groepen ganzen zich verplaatsen.

Aanpak

De telcoördinator zorgt ervoor dat iedere groep tellers de telinstructie en voldoende telformulieren krijgt.

Het gebied wordt doorkruist (met de auto en/of lopend of varend) en alle ganzen worden geteld. De onoverzichtelijke terreindelen worden te voet afgezocht. De aantallen worden genoteerd op de uit te reiken telformulieren. **Als er geen ganzen worden geteld dan een 0 invullen.**

Op de uitgereikte kaart van het gebied moet per telsector de locatie van grote groepen ganzen worden ingetekend. Tellers geven dit door aan de telcoördinator. Dit is van belang om te checken of de grote groepen ganzen niet dubbel zijn geteld als ze zich hebben verplaatst.

De jonge ganzen zijn in juli alweer behoorlijk gegroeid en niet altijd even goed te onderscheiden van de ouderdieren. Daarom worden alle ganzen per soort inclusief de jongen genoteerd.

De telformulieren worden aan het eind van de telling ingeleverd bij de telcoördinator. De telcoördinator checkt of de telformulieren volledig zijn ingevuld en stuurt alle telformulieren terug naar CLM.

Indien er groepen ganzen worden gezien die zich buiten de grenzen bevinden van de eigen telsector moeten die ganzen apart worden genoteerd in het vak onder aan het telformulier. Graag vermelden om hoeveel ganzen het gaat, van welke soort ze zijn en waar ze zich bevonden. De telcoördinator tekent de locatie van deze ganzen in op de uitgereikte kaart. Hierdoor worden de resultaten van de telling beter. Zo worden ook ganzen geteld die zich net buiten de grens van de WBE bevinden.

Resultaten

De telformulieren worden verwerkt door CLM. De tellers ontvangen allemaal een rapportage.

Gelieve de telformulieren en het ingevulde verzamelformulier zo spoedig mogelijk op te sturen naar CLM Onderzoek en Advies in de antwoordenveloppe (per post: CLM t.a.v. W. Tolkamp, Postbus 62, 4100 AB te Culemborg).

Bijlage 2 Telformulier _____

Telformulier

Telformulier

Organisatie _____

Telsector: _____

Datum telling: _____ **Jaar:** _____

Naam teller(s): _____

Soort	Aantal ganzen (inclusief jonge ganzen) (turven)	Totaal aantal ganzen (in cijfers)
Grauwe gans		
Brandgans		
Canadese gans		
Nijlgans		
Soepgans		
Kolgans		
Overige:		
...		

Indien er ganzen zijn geteld buiten het eigen telgebied:
Vermeld in dit vak de soort, het aantal en de locatie. De telcoördinator tekent deze locatie in op de uitgereikte kaart.

Bijlage 3 Handleiding sectorindeling _____

Indelen Telsectoren

Doel

De hele provincie Zuid-Holland wordt in één ochtend geteld. De telling moet gebiedsdekkend zijn. Dat betekent dat alle gebieden in de hele provincie geteld worden. Deze manier van werken levert het beste beeld op van de ganzenstand, maar er is veel organisatie voor nodig. Om de grote hoeveelheid telgegevens goed te kunnen verwerken en te interpreteren vragen we de WBE's om duidelijke telsectoren te begrenzen. Zodat degene die de telgegevens verwerkt met kaart en telsectorindeling eenvoudig kan achterhalen waar geteld is en hoeveel ganzen daar zaten.

Vorig jaar hebben niet alle WBE's dit duidelijk aan kunnen geven. Daarom vragen we dit jaar om dat voorafgaand aan de telling te doen en de indeling kort te sluiten met CLM als coördinator van de telling. Het is in de meeste gevallen een administratieve verandering. Een aantal jachtvelden plus het tussenliggende gebied worden als een sector begrenst door de coördinator. Het is dus niet de bedoeling om in het veld nieuwe indelingen te maken waardoor jachthouders ineens andere gebieden tellen dan dat ze gewend zijn.

Hoe indelen?

Het is de bedoeling dat het WBE gebied zo ingedeeld wordt in telsectoren (te tellen deelgebieden) dat het gehele gebied is toebedeeld aan sectoren. Er zijn dan geen gebieden meer die niet tot een telsector behoren.

De natuurterreinen in het WBE werkgebied dienen te worden ingedeeld als een aparte telsector. Alle telsectoren krijgen een eigen unieke naam en een eigen nummer. De natuurterreinen worden meegenummerd met de andere telsectoren.

Een telsector moet (met ongeveer drie personen) goed in een ochtend te tellen zijn. Een telsector bestaat dus uit meerdere samengevoegde jachtvelden plus het tussenliggende gebied. Dit betekent dat ook gebieden worden geteld die geen onderdeel uitmaken van het werkgebied of de jachtvelden van de WBE.

Als er in een bepaald gebied zeker geen ganzen voorkomen dan wel graag dit gebied toewijzen aan een telsector. De coördinator van CLM kan namelijk niet op de kaart zien in welke gebieden wel en in welke gebieden geen ganzen zijn. Op het telformulier voor deze telsector wordt dan een nul ingevuld om duidelijk te maken dat er wel geteld is. Als er geen nul wordt ingevuld is het niet duidelijk of het gebied geteld is of niet.

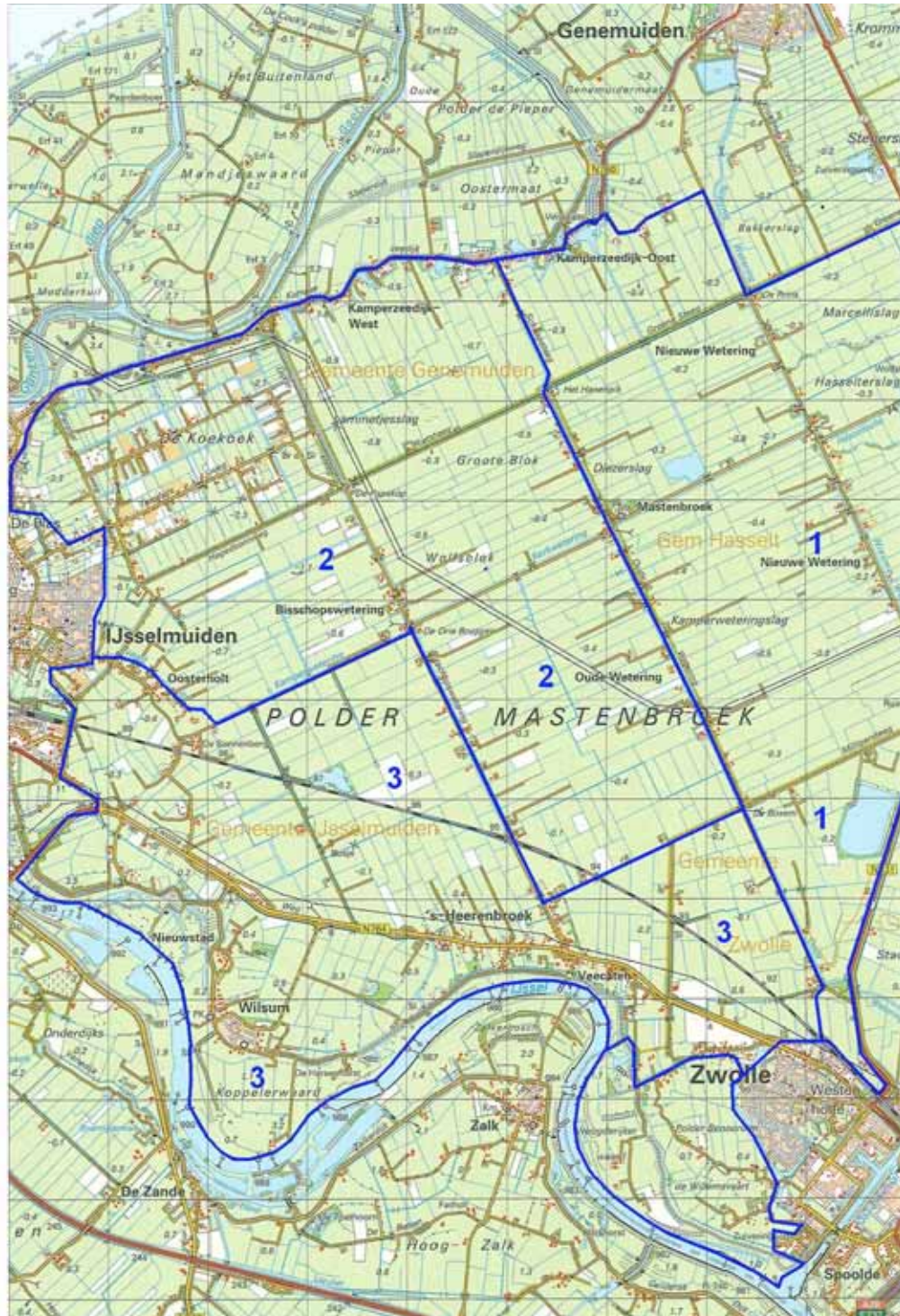
In de fictieve voorbeelden hieronder staat een duidelijke indeling en een onduidelijke indeling. In het eerste voorbeeld staat een duidelijke indeling. Hier hebben alle 4 telsectoren een duidelijke nummering en lopen de grenzen tot aan de buitengrens van het WBE gebied. Er zijn geen gebieden binnen de buitengrens die niet tot een telsector behoren. Telsector 4 is het natuurgebied Koppelerwaard in bezit van een terreinbeherende organisatie. Dit natuurgebied heeft een eigen telsector gekregen om het te kunnen onderscheiden van andere gebieden.

In het tweede voorbeeld is een onduidelijke indeling gemaakt. Hier zijn drie telsectoren onderscheiden. Het natuurgebied uit het eerste voorbeeld lijkt nu tot telsector 3 te behoren. Dit is geen duidelijke indeling.

Bovendien is er in dit voorbeeld een deel van het totale WBE gebied niet toebedeeld aan een telsector (het gebied ten westen van Zwolle op de kaart). Op basis van deze kaart is niet duidelijk of dit gebied wel of niet wordt geteld.

Ook gebieden die niet tot de jachtvelden behoren moeten gewoon worden toebedeeld aan een telsector. Deze gebieden dienen ook geteld te worden.

Voorbeeld onduidelijke indeling

Open water

Als er in het WBE gebied open water (meren, poelen, kanalen, rivieren) voor komt dan moet dit in zijn geheel onderdeel zijn van een telsector. Bij de grote open wateren (Volkerak, Krammer, Hollands Diep, Haringvliet) moeten duidelijke afspraken worden gemaakt over wie waar telt zodat ook op het water de ganzen niet dubbel worden geteld. De grenzen van de telsectoren moeten hier worden doorgetrokken het open water in. Dat betekent dat het open water wordt toebedeeld aan de verschillende telsectoren. Dit werkt goed als er vanaf de dijk wordt geteld. Als er met de boot wordt geteld moet duidelijk zijn dat de ganzen op het water niet ook vanaf het land worden geteld.

Afspraken maken

Alle tellers in de WBE moeten op de hoogte zijn waar en door wie wordt geteld. Afstemming tussen natuurterreinbeheerders en de WBE is dan ook noodzakelijk voor zover dat nog niet gebeurt is. **We verzoeken u als WBE telcoördinator voor zover dat nog niet is gebeurd af te stemmen met de desbetreffende terreinbeherende natuurorganisatie over wie waar telt.** Samen tellen met terreinbeheerders gebeurt al in een aantal WBE's. Meestal tellen de terreinbeherende natuurorganisaties alleen hun eigen natuurterreinen. Aangrenzend terrein dat niet tot een natuurgebied behoort en niet tot de WBE jachtvelden moet wel worden geteld. Daarover moeten ook afspraken worden gemaakt.

Kort sluiten

Ik wil u vragen voor 1 juli de gemaakte of behouden sectorindeling af te stemmen met CLM.

Bijlage 4 Oppervlakten telgebieden en aantal tellers_____

De oppervlakten zijn bepaald met GIS, de oppervlakten zijn inclusief bebouwd gebied, infrastructuur et cetera. Het aantal tellers staat in geen relatie tot de oppervlakte. De totale oppervlakte waar ganzen verblijven is niet bekend.

Naam telgebied	Oppervlakte (ha)	Aantal tellers van de WBE
Delfland	39.487	12
Goeree-Overflakkee	30.004	58
Hoeksche Waard	27.151	18
Duin- en Bollenstreek	21.667	32
Schieland	20.246	9
De Aarlanden	17.885	13
Eiland IJsselmonde	17.491	14
Alblasserwaard-Oost	15.106	16
Rijnland Zuid	14.478	26
Krimpenerwaard	13.597	61
Alblasserwaard-West	11.980	14
Voorne	11.430	12
Putten	9.793	12
Vijfheerenlanden	9.269	?
Ade	8.131	23
De Biesbosch	5.879	10
De Gouwe Driehoek	4.069	6
Driebruggen	3.758	7
Lopikerwaard	2.036	*
Reeuwijkse Plassen	1.079	4
Tiengemeten	770	telling Natuurmonumenten
Maasvlakte	10.179	12
Stedelijk gebied		niet geteld
Dordrecht	4.057	
Rotterdam	2.519	
Leiden	1.973	
Gouda en Reeuwijk	1.894	
Bodegraven	339	
Totaal	306.267	360

* De Zuid-Hollandse Lopikerwaard geteld door de WBE Krimpenerwaard

De terreinbeherende organisaties hebben in hun eigen gebieden geteld. Het aantal is achterhaald door middel van de ingevulde telformulieren.

	Minimaal aantal
Zuid Hollands landschap	
Delfland Oranjeplassen	2
Voorne, Putten en Goeree-Overflakkee	1
Krimpenerwaard, Vijfheerenlanden	1
Staatsbosbeheer	
Hoeksche Waard	1
Rijnland	1
Putten	1
Delfland	1
Goeree-Overflakkee	1
De Aarlanden, Ade	2
Reeuwijk	1
Groenservice Zuid-Holland	
Voorne, Putten, Goeree-Overflakkee	1
Haringvliet	1
Delfland, Rijnland, Duin en bollenstreek	1
Natuurmonumenten	
Hoeksche Waard, Putten	1
Goeree-Overflakkee en Voorne	3
	19

Bijlage 5 Overlappende velden _____

Overlappende velden die samen een en hetzelfde gebied vormen

Organisatie	Naam sector of jachtveld WBE	Naam telgebied SBB	Sector SBB	grauwe gans		correctie		brandgans	correctie		Canadese gans		Nijlgans		correctie soepgans		correctie Indische gans		correctie knobbelgans		correctie				
				WBE	SBB	min	max		WBE	SBB	min	max	WBE	SBB	min	max	WBE	SBB	min	max	WBE	SBB	min	max	WBE
Reeuwijkse Plassen WBE	1: oorspronkelijke reeuwijkse plassen			54				76			17			73			12			31			0		
Reeuwijkse Plassen WBE	2: plas Broekvelden			261				8			0			17			1			0			0		
Reeuwijkse Plassen WBE	3: polder tussen Reeuwijk en de plassen			15				275			0			38			40			13			7		
totaal WBE in geteld gebied				276				283			0			55			41			13			7		
SBB		plas Broekvelden	2		6			0			0			7			0			0			0		
SBB		nr. Prov Zuid-Holland	46		17			125			6			2			13			28			0		
totaal SBB in dubbel geteld gebied				23				125			6			9			13			28			0		
Reeuwijkse plassen verrekening minimum en maximum					77	330				201	359		17	23		82	128		25	53		44	59	0	7
Driebruggen WBE	2			137				0			0			13			0			0			0		
Driebruggen WBE	6			0				0			0			0			0			0			0		
Driebruggen WBE	5			76				0			0			0			0			0			0		
Driebruggen WBE	4			540				226			0			17			25			0			0		
Driebruggen WBE	3			492				0			3			4			0			0			0		
Driebruggen WBE	1			48				130			34			0			0			0			0		
totaal WBE in geteld gebied				1156				356			37			21			25			0			0		
SBB		nr. Prov Zuid-Holland	9		290			1			0			8			3			3			0		
SBB		nr. Prov Zuid-Holland	40		86			0			0			4			0			0			0		
SBB		nr. Prov Zuid-Holland	55		330			142			0			14			13			0			0		
SBB		nr. Prov Zuid-Holland	54		23			329			11			7			16			0			0		
SBB		nr. Prov Zuid-Holland	7		203			0			0			2			0			0			0		
SBB		nr. Prov Zuid-Holland	50		120			11			0			2			27			0			0		
SBB		nr. Prov Zuid-Holland	56		22			51			8			9			0			0			0		
SBB		nr. Prov Zuid-Holland	74		107			0			0			11			71			0			0		
SBB		nr. Prov Zuid-Holland	75		200			0			0			4			4			0			0		
totaal SBB in geteld gebied				1381				534			19			61			134			3			0		
Driebruggen verrekening minimum en maximum					1293	1518				356	534		19	37		34	74		25	134		0	3	0	0
veld waar telling geen overlap vertoont en gewoon is meegenomen in het totaal																									
overlappende tellingen																									
totalen geteld gebied																									
correctie minimum en maximum plus getallen in de groene cellen																									

Organisatie	Naam sector of jachtveld WBE	Naam telgebied	sector WBE	grauwe gans		correctie		brandgans		correctie		Canadese gans		correctie		Nijlgans		correctie		
				WBE	TBO	min	max	WBE	TBO	min	max	WBE	TBO	min	max	WBE	TBO	min	max	
Voorne WBE	Hellevoetse polder		1	0				0				0					0			
Voorne WBE	Hellevoetsluis (bebouwde kom plus aangrenzend gebied Haringv)		3	165				0				0					0			
Voorne WBE	Achterdijk, Holle Mare, Grote Waal		4	0				8				12					0			
Voorne WBE	Put van Heenvliet		5	0				48				0					0			
Voorne WBE	Voorne Kanaal aangrenzende weiljes		6	0				0				0					0			
Voorne WBE	Zwartewaalse polder		7	0				0				10					0			
Voorne WBE	Brielse Meer tot aan Brielse brug		8	0				181				144					9			
Voorne WBE	Strype		9	0				0				7					0			
Voorne WBE	Schapengors en Annapolder		11	0				21				0					0			
Voorne WBE	RW 57		13	0				0				0					0			
Totaal Voorne WBE				165				258				173					9			
NM Voorne	Schapenwei			0				0				0					0			
NM Voorne	Van Baarsenvallei			0				3				0					0			
NM Voorne	Quackjeswater			0				3				5					0			
Totaal NM Voorne				0				6				5					0			
Voorne WBE	Quackgors		2	443				0				0					0			
NM Voorne	Quackgors	Quackgors			218			0				0					0			0
						218	443				0	0					0			0
Voorne WBE	meertje de Waal en omstreken		10	0				0				37					0			
NM Voorne	meertje de Waal	meertje de Waal			0			0				0					5			
						0	0				0	0				0	37			5
Voorne WBE	Groene strand, Breede Water en Strypemonde		12	0				50				0					0			
NM Voorne	Brede Water				0			47				3					0			
						0	0				47	50				0	3			0
Voorne verrekening minimum en maximum					218	443					47	50				0	40			0
ZHL Voorne	vliegveldvallei duinen oostvoorne			0				0				0					0			
ZHL Voorne	het groene strand oostvoorne (lagune)			17				69				0					0			
ZHL Voorne	Holle Marre			0				16				1					0			
ZHL Voorne	Blanke Waal			0				23				10					16			
Totaal ZHL Voorne				17				108				11					16			
Groenservice Zuid-Holland	Haringvliet			1395				0				231					0			
Groenservice Zuid-Holland	Brielse Meer en Brielse Maas (Voorne)			0				181				144					9			
Totaal Groenservice Zuid-Holland				1395				181				375					9			

Bijlage 6 Vergelijking aantal getelde ganzen

Aantallen zijn gegeven voor de gebieden die zowel in 2007 als in 2008 gebiedsdekkend zijn geteld.
Individuele telsectoren zijn hier niet weergegeven maar wel in de aantallen weggelaten daar waar nodig.

Vergelijking aantallen 2007-2008*	2008		2007		2008		2007		2008		2007		2008		2007		2008		2007			
	grauwe gans	grauwe gans	toe-/afname	brandgans	brandgans	toe-/afname	Canadese gans	Canadese gans	toe-/afname	Nijlgans	Nijlgans	toe-/afname	soepgans	soepgans	toe-/afname	kolgans	kolgans	toe-/afname	Indische gans	Indische gans	toe-/afname	
WBE Duin en Bollenstreek	1813	805	1008	99	97	2	651	317	334	1318	790	528	240	151	89	93	64	29	0	4	-4	
WBE Ade	4838	5186	-348	91	55	36	411	233	178	1695	1758	-63	277	165	112	0	5	-5	0	5	-5	
WBE De Aarlanden	2728	2828	-100	0	71	-71	17	24	-7	97	188	-91	79	107	-28	0	0	0	0	0	0	
Natuurgebied Aarlanden	454	3115	-2661	26	107	-81	52	32	20	29	453	-424	45	189	-144	6	0	6	0	9	-9	
WBE Rijnland Zuid	4530	3027	1503	12	64	-52	1788	949	819	952	525	427	444	246	198	0	5	-5	0	4	-4	
WBE De Gouwe Driehoek	756	360	396	250	410	-160	40	0	40	107	76	31	10	42	-32	0	0	0	0	0	0	
Reeuwijkse plassen	204	249	-45,5	280	353	-73	20	42	-22	105	216	-111	39	37	2	0	0	0	52	34	17,5	
WBE Delfland	2049	786	1263	84	36	-48	1380	1102	278	1229	1064	165	433	596	-163	0	22	-22	15	16	-1	
Natuurgebied Delfland: oranjeplassen	9	156	-147	0	0	0	4,6	16	30	0	8	-8	8	54	-46	0	0	0	0	0	0	
WBE Schieland	1882	1931	-49	5	0	5	435	261	174	464	353	111	121	211	-90	0	0	0	0	2	-2	
WBE Krimpenerwaard	660	2399	-1739	1	215	-214	69	612	-543	30	774	-744	17	176	-159	0	73	-73	0	1	-1	
Natuurgebied Krimpenerwaard	1130	371	759	3	35	-32	198	202	-4	73	146	-73	65	49	16	0	1	-1	0	0	0	
WBE IJsselmonde	1703	585	1118	30	22	8	164	441	-277	299	199	100	111	77	34	6	0	6	0	0	0	
WBE Ablasserwaard West	594	579	15	41	120	-79	157	38	119	182	169	13	12	13	-1	269	256	13	0	4	-4	
WBE Ablasserwaard Oost	516	839	-323	65	92	-27	629	248	381	965	484	481	236	141	95	1513	644	869	1	1	0	
Natuurgebied Ablasserwaard Oost: Avelingen	0	11	-11	0	0	0	98	46	52	0	4	-4	0	0	40	0	-40	0	0	0	0	
WBE Vijfheerenlanden	1409	950	459	171	132	39	1287	0	1287	547	0	547	310	0	310	46	0	46	9	0	9	
Natuurgebied Vijfheerenlanden	274	269	5	27	0	27	254	187	67	67	-16	41	25	16	0	0	0	0	0	0	0	
WBE Tielervwaard West	724	1830	-1106	331	453	-122	755	760	-5	344	203	141	130	65	65	9	0	9	4	0	4	
WBE Voorne	486	144	342	0	0	0	237	320	-83	163	107	56	9	13	-4	0	0	0	0	0	0	
Natuurgebied Voorne	917	718	199	235	12	223	342	238	104	163	68	95	30	35	-5	0	0	0	0	0	0	
WBE Putten	681	532	149	121	324	-203	1242	1435	-193	783	322	461	160	134	26	7	22	-15	8	4	4	
Natuurgebied Putten	250	762	-512	63	2	61	384	259	125	14	42	-28	22	23	-1	0	0	0	0	0	0	
WBE Hoeksche Waard	3875	4798	-923	10	31	-21	113	378	-265	356	436	-80	18	140	-122	54	44	10	6	6	0	
WBE Hoeksche Waard Hollands Diep	671	638	33	0	0	0	0	0	0	156	0	156	12	0	12	0	0	0	0	0	0	
WBE Hoeksche Waard Spui	1116	330	786	299	1	298	2339	2154	185	1658	851	90	121	-31	20	0	0	20	27	27	0	
Natuurgebied Hoeksche Waard	3550	3179	371	529	344	242	117	125	93	149	-56	31	73	-42	0	0	0	0	0	0	0	
WBE Biesbosch	723	950	-227	0	0	0	15	0	15	37	14	23	15	65	-50	0	0	0	0	0	0	
Natuurgebied Sliedrechtse Biesbosch	459	725	-266	0	6	-6	0	24	-24	7	100	-93	27	0	27	0	125	-125	0	0	0	
WBE Goeree Overflakkee	6892	14013	-7121	442	3699	-3257	534	729	-195	1273	1189	84	168	199	-31	113	13	100	3	4	-1	
Natuurgebied Goeree Overflakkee	7970	6127	1843	8495	10313	-1818	752	225	527	461	175	286	99	324	-225	0	4	-4	0	2	-2	
percentage toe en afname in Zuid-Holland	53862,5	59192	-5329,5	11710	16835	-5125	14631	11389	3242	13651	10930	2721	3299	3471	-172	2136	1318	818	124,5	123	1,5	1

*van alleen de gebieden die zowel in 2007 als in 2008 zijn geteld